

Ostrowska, Teresa

"Orvostörténeti Közlemények. Communicationes de Historia Artis Medicinae", Budapest 1971, 1972 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/4, 758-760

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Spis współpracowników, zamieszczony na końcu numeru, pozwala zorientować się, że należą do nich profesorowie czynni, emerytowani i pracownicy zakładów naukowych oraz szpitali, będący przedstawicielami nauk lekarskich podstawowych, klinicznych i historii medycyny. Tę ostatnią dyscyplinę reprezentuje dr D. V. Subba Reddy, emerytowany profesor historii medycyny z Hajdarabadu, założyciel Towarzystwa i pierwszy redaktor jego czasopisma. Dr Subba Reddy był pierwotnie profesorem fizjologii w Madras Medical College; dopiero w 1956 r. rząd utworzył pierwszą w Indiach katedrę historii medycyny i zaproponował ją dr Subba Reddy.

Czasopismo ukazuje się od kilkunastu lat w nie zmienionej objętości. Nazwiska współpracowników powtarzają się. Posiedzeń Towarzystwa jest tylko kilka rocznie. Biorą w nim udział lekarze i studenci. Założenie w 1970 r. w New Delhi Instytutu Historii Medycyny i Badań Medycznych¹ pozwala spodziewać się szerszego rozwoju badań nad historią medycyny i zwiększenia liczby współpracowników.

Teresa Ostrowska

„ORVOSTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK. COMMUNICATIONES DE HISTORIA ARTIS MEDICINAE”. Budapest. A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum és Könyvtár (Museum et Bibliotheca Historiae Artis Medicinae de J. Ph. Semmelweis Nominata (és a MOTESZ Magyar Orvostörténelmi Társaság) Societas Hungarica Historiae Artis Medicinae kiadványa. 8°. 1971, 1972.

Czasopismo to, założone ok. 1955r. było początkowo wydawane przez Bibliotekę Historii Medycyny im. Semmelweisa. Od 1970 r. wydaje je Muzeum i Biblioteka Historii Medycyny im. Semmelweisa oraz Węgierskie Towarzystwo Historii Medycyny. Redaktorem jest József Antall, doktor filozofii, historyk, członek Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny i Międzynarodowego Towarzystwa Historii Farmacji, sekretarz i członek zarządu Węgierskiego Towarzystwa Historii Medycyny, członek zarządu Sekcji Historycznej Węgierskiego Towarzystwa Farmaceutycznego i wicedyrektor Muzeum i Biblioteki Historii Medycyny im. Semmelweisa w Budapeszcie. Czasopismo ukazuje się nieregularnie, w liczbie 1—3 zeszytów rocznie, przeważnie są to numery łączone.

W 1971 r. ukazały się 3 zeszyty, oznaczone numeracją 57—59, 60—61 i 62—63. W 1972 r. ukazał się jeden zeszyt — 64—65. Objętość zeszytów wynosi od 251 do 379 stron. Zeszyty mają odrębną paginację. Numery tomów czy roczników nie są podawane.

Każdy zeszyt zawiera spis rzeczy w językach: węgierskim, angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim.

Na treść zeszytu składają się:

- artykuły oryginalne w liczbie od kilku do kilkunastu w objętości do ponad 40 stron;
- doniesienia tymczasowe, w liczbie od kilku do kilkunastu w objętości do ok. 20 stron;
- materiały, dokumenty, po kilka w każdym zeszycie, w objętości do ponad 35 stron;
- przegląd książek;
- przegląd czasopism;
- kronika;
- regulamin redakcyjny;

¹ Zob. o tym Instytucie w nr 4/1970 „Kwartalnika”, s. 839—840.

— wykaz współpracowników (komitet redakcyjny i autorzy) zeszytu z podaniem ich tytułów naukowych, zajmowanych stanowisk i adresów.

Artykuły oryginalne i doniesienia tymczasowe są ogłaszane w językach: węgierskim, angielskim, francuskim, niemieckim lub rosyjskim. Zamieszczane przy nich streszczenia są podawane w języku innym, niż sam artykuł. W kilku przypadkach, w których tematyka artykułu dotyczyła medycyny polskiej, streszczenia były podane w polskim języku.

Materiały, przegląd książek i czasopism oraz kronika są ogłaszane jedynie w węgierskiej wersji, natomiast regulamin redakcyjny i wykaz współpracowników — w wersji angielskiej.

Zeszyt 57—59 jest poświęcony 200-leciu nauczania medycyny na Węgrzech. W 1769 r. królowa Maria Teresa otworzyła Wydział Lekarski na Uniwersytecie w Nagyszombat, istniejącym od 1635 r. W 1777 r. Uniwersytet został przeniesiony do stolicy Węgier. Nagyszombat — obecnie Trnava, leży w Słowacji. W 1969 r. jubileusz otwarcia Wydziału Lekarskiego uczczono wydaniem zeszytu 51—53 „Orvostörténeti Közlemények”, na który złożyły się artykuły poświęcone dziejom medycyny węgierskiej. Ponadto zorganizowano konferencję historyków medycyny Węgier i Słowacji w Smolenicach w dniach 9—10 października 1969 r. staraniem Działu Historii Nauki Instytutu Historii Słowackiej Akademii Nauk, a 11 listopada 1969 r. — jubileuszową sesję staraniem Uniwersytetu Medycznego im. Semeleweisa i Węgierskiego Towarzystwa Historii Medycyny. Słowacy podjęli się opracować sprawozdanie z obu konferencji, Węgrzy zaś — ogłosić przedstawione referaty. Zeszyt 57—59 zawiera 24 artykuły słowackich, węgierskich i austriackich historyków medycyny. Tematyka ich dotyczy: powstania, organizacji i rozwoju wydziału lekarskiego w Nagyszombat i Budapeszcie; nauczania i rozwoju dyscyplin lekarskich na wydziale lekarskim w Nagyszombat i Budapeszcie (zwłaszcza medycyny doświadczalnej, medycyny wewnętrznej, higieny publicznej, dentystryce, botaniki, farmacji); piśmiennictwa medycznego i zbiorów bibliotecznych na Węgrzech; działalności wybitnych profesorów i absolwentów wydziału lekarskiego w Nagyszombat i Budapeszcie; wzajemnych kontaktów pomiędzy węgierskimi wydziałami lekarskimi; studiów Słowaków na wydziale lekarskim w Budapeszcie przed 1848 r.; numizmatyki poświęconej węgierskim oftalmologom; załączony jest również plan reformy studiów lekarskich z 1848 r., opracowany przez Ferdinanda Vehle, lekarza okręgowego. Vehle proponował zorganizowanie studiów wstępnych przed przystąpieniem studentów do właściwych studiów medycznych.

Artykuły zawarte w pozostałych zeszytach wydawnictwa można podzielić na następujące:

— biografistyka, m.in. Franciszka Ksawerego Bichata (1771—1802), Franciszka Antoniego Mesmera (1734—1815) i Władysława Szumowskiego (1875—1954);

— zasługi naukowe lekarzy i uczonych. Należy tu wymienić prace o Amosie Komeniusie (1592—1670) i wychowaniu higienicznym, o wykładach z higieny publicznej Sámuela Hegedüsa w Bethlen College w Nagyenyed w XIX w., o Sámuelu Benkö (1743—1824) i początkach węgierskiej topografii lekarskiej;

— dzieje dyscyplin medycznych, np. historia położnictwa na Ukrainie Karpackiej, pradzieje urologii węgierskiej, rozwój higieny publicznej w mieście Hódmezővásárhely, początki ratownictwa na Węgrzech, dzieje przemysłu optycznego na Węgrzech;

— jubileusze, np. 100-lecie chirurgii nerek, 100-lecie położniczej tonkometrii, 50-lecie badań nad grupami krwi na Węgrzech;

— medycyna starożytna i średniowieczna, np. Asklepios w węgierskim medalier-

stwie, higiena u Arystotelesa, materiały związane ze starożytną weterynarią, kult Kosmy i Damiana na Węgrzech, studia lekarskie Arabów;

— kontakty lekarskie międzynarodowe, np. lekarze polscy z Uniwersytetu Jagiellońskiego w XVI w. na Węgrzech, studia Żydów z Pragi na Uniwersytecie w Halle w XVIII w.;

— różne, jak znaczenie terminu „aphtha” w ciągu dziejów, historia bibliotek węgierskich w XVIII w., protokoły lekarskie składane przed trybunałem w Peszcie w drugiej połowie XIX w., oświecenie w Polsce i reforma wydziału lekarskiego na Uniwersytecie Jagiellońskim, ozdobne kielichy używane przy kuracji pitnej w XIX w. na Węgrzech, monety jako przedmiot badań historii medycyny i in.

Każdy zeszyt zawiera korespondencję wybitnych lekarzy i ich nie opublikowane dotąd prace.

Przegląd książek i przegląd czasopism jest drukowany dwuszpaltowo. Zawiera krótkie (od 1/2 do 5 szpalt) recenzje wydawnictw zwartych oraz artykułów zamieszczanych w czasopismach historyczno-medycznych. Recenzowane są wydawnictwa ogłaszane w językach węgierskim, angielskim, czeskim, francuskim, niemieckim, polskim i włoskim. W zeszycie znajduje się przeciętnie ok. 11 recenzji książek i ok. 7 recenzji artykułów. Polonica zamieszczone w rocznikach 1971 i 1972 wydawnictwa zostały już omówione w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” (1972 nr 2 s. 368).

W kronice znajdują się m.in. krótkie wspomnienia pośmiertne.

Autorami prac są przeważnie węgierscy historycy medycyny. Często spotyka się nazwiska Józsefa Antalla, redaktora, Károly Karoncay, historyka, kierownika działu w Muzeum i Bibliotece Historii Medycyny im. Semmelweisa, zainteresowanego tematyką polonijną i autora prac i recenzji z tego zakresu, oraz Gyula Regöly-Mérei, doktora medycyny, członka Międzynarodowego Towarzystwa Historii Medycyny, wiceprzewodniczącego Węgierskiego Towarzystwa Historii Medycyny, pracownika naukowego Węgierskiej Akademii Nauk.

Sporadycznie zasilają czasopismo przedstawiciele innych narodowości. Należą do nich m.in. Erna Lesky, profesor i dyrektor Instytutu Historii Medycyny w Wiedniu, Słowacy: dr Mária Bokesová-Uherová, dr Norbert Duka Zólyomi, dr farm. Radoslav Fundárek, dr Frigyes Perényi — pracownicy Zakładu Historii Nauki i Techniki Instytutu Historii Słowackiej Akademii Nauk; prof. dr med. Wolfram Kaiser, dr Werner Piechocki i stud. med. Arina Völker z Halle, prof. dr med. Pál Kótay i József Spielmann z Tirgu-Mures, Rumunia; prof. dr med. Heinrich Schipperges z Heidelbergu; dr med. J. Wister Meigs, New Haven, Stany Zjednoczone, dr med. Edward Gribanow i dr med. Jenő Veres z ZSRR i przedstawiciele Bułgarii.

Czasopismo jest na wysokim poziomie. Artykuły są opracowane starannie, opatrzone piśmiennictwem i ilustracjami. Tematyka zamieszczanych prac jest urozmaicona. Współpraca autorów z różnych krajów, zamieszczanie obcojęzycznych tekstów i streszczeń podnosi wartość wydawnictwa i czyni je interesującym dla naukowców z różnych krajów. Papier jest dobry, ilustracje są starannie dobrane i wykonane. Nieliczne reklamy farmaceutyczne pozwalają się domyślać, że przemysł farmaceutyczny dofinansowuje wydawnictwo.

Teresa Ostrowska

O POLSKICH UCZONYCH W CZASOPISMACH ŁUŻYCKICH

Wydawany w Budziszynie popularny miesięcznik „Rozhľad” L. 22: č. 9 zamieścił artykuł *Zwiski A. Brücknera ze Serbami*, a „Létopis Instituta za serbski